

Posudek školitele

Jaroslav Novotný; Krajina, řeč a otevřenost bytí; studie k Heideggerovu existenciálnímu pojetí prostorovosti

Doc.PhDr. L. Benyovszky CSc.

Nebudu se podrobně vyjadřovat k průběhu doktorského studia Mgr. Novotného, materiály má komise zřejmě k dispozici. Kolega Novotný plnil své povinnosti přesně podle plánu který vyhotovil, vždy včas a v promyšlených časových odstupech, protože systematicnost a poctivost přístupu je jeho silnou stránkou. Zde se o tom zmiňuji jen ze dvou důvodů. Prvním je ten, že jako školitel mohu konstatovat, že jsem s ním v ohledu včasného plnění studijních povinností nikdy neměl sebemenší problém, druhý a na tomto místě podstatnější pak ten, že ona poctivost, systematicnost a detailní promyšlenost se výrazně promítá i do jeho doktorské disertace.

Doktorská práce nese titul *Krajina, řeč a otevřenost bytí*, a mám-li vyjádřit souhrnně její celkový smysl a zároveň nejcennější vědecký výsledek, nejlépe jej snad vystihuje to, že *ve svém sledování oblasti konstituce existenciální prostorovosti (především v) Bytí a čase dospívá k vyzdvižení řeči (Sprache) jako prostorově významné artikulace, odehrávající se ve všech konstitutivních vrstvách existence*, což chce souhrnně vyjádřit titul *dialog s krajinou*. Proč považuji za nejcennější právě toto:

Až v posledních několika letech se v Čechách vážněji filosoficky čte a překládá (vlastně až od tohoto roku máme česky Bedeutungslehre) dílo Jakoba von Uexküla, které v roce 1909 přichází se specifickým užitím termínu *Umwelt*. Stejně tak až v posledních letech se intenzivněji zkoumá nejrannější fáze Heideggerova vývoje, v níž se vyrovnává s dobovým psychologismem a Husserlovou teorií významu z 1. *Logického zkoumání* (viz. především přednáškové cykly v GA, Bd. 17 a 21, práci o Duns Scotovi atd.). Tyto výzkumy jasně ukazují několik důležitých, doposud nezohledňovaných souvislostí. Předně to, že Heidegger Uexkülovu teorii *Umweltu* znal (z notoricky známých textů explicitní odkaz na Uexküla najdete v Bd. 29/30) a tedy věděl, že statut tzv. *Umweltding* je „Merkmal“ (Uexkül) a tedy „Ausdruck“ (Husserl), a že problémem je vypracovat souvislost „Umwelt – Welt“. To ostatně potvrzuje fakt, že na počátku 20. století byla tato teorie do fenomenologie specificky integrována všeobecně, jak se lze přesvědčit sledováním *Schelerova* vypracování kauzality jako jednoty biologického, fyzikálně mechanického a metafysického podněcování, či sledováním konceptu *Plessnerova*, který se v této době prezentuje též jako fenomenologický. (viz teorii indikatorických znaků). Tyto výzkumy dále (2.) ukazují to, že Heideggerův koncept *rozumění (Verstehen)* nevzniká nějakým vágním převzetím, nýbrž detailním zkoumáním předpokladu možnosti *synteze a diaireze* a stejně detailním vypracováním výkladové struktury „etwas als etwas“ jako jejich skrytého jádra a následně pochopením této výkladové (*Auslegung*) struktury jako jádra rozumění, jež má povahu *naladění* a souvisí s Husserlovým konceptem rozumění (*Verstehen*) z druhé kapitoly 1. *Logického zkoumání*.

Tato fakta jasně svědčí o tom, že ač jsme to doposud neviděli příliš jasně, struktura *Bytí a času* specificky respektuje a vypracovává věcné souvislosti, jež zde ve zkratce naznačím jen pojmovou následností *Umwelt (Ausdruck) – Auslegung(výklad) – Bewandtnis (též explicitně*

Bedeuten) – *Sinn*(smysl) – *Welt*(svět) a hovoří mnohem šireji a intenzivněji o *Sprache* (řeči), než jsme doposud byli zvyklí vidět.

Má-li doktorská práce přinést nějaký vědecký výsledek a to znamená, máme-li se na ní něco naučit, pak pro mne je to to, že dokázala podrobnou analýzou založenou dokonalou znalostí *Bytí a času* (je vidět, že kolega Novotný dlouhá léta vede interpretační seminář k tomuto dílu) pochopit úlohu řeči v *Bytí a času*. Řeč je v *Bytí a času* neskonale obsažnějším a dosažnějším fenoménem než jsme doposud viděli a i motivy *Umwelt, Welt, Bewandtnis, Auslegung* atd. nejsou termíny, jichž se zmocníme bez uvážení věcných, uvážením jen jazykových, etymologických, souvislostí. Mně osobně práce otevírá horizonty, v nichž jsem doposud neviděl jasně, především oblast souvislosti mezi fundamentální ontologií a konceptem řeči v pozdních dílech, který se mi doposud zdál mnohem zatíženější ontologicky.

Ohledně struktury práce je zapotřebí říci, že jako její základ chápu první část (ss. 6 – 56). V ní autor ve zmíněné sobě vlastní snaze o maximální přesnost, sledovatelnost a kontrolovatelnost svých kroků, nechá postupně vyrůstat explicitně ohlášeným střídáním výkladových optik (nejobecněji ke struktuře viz s. 6, dále průběžně), jež mají charakter buď velmi úzce k textu vázaného výkladu, nebo samostatného zohlednění získaného výsledku, což nikdy nezapomene explicitně uvést, jako „shrnutí“ onu významovou strukturu řeči jako *dialogu s krajinou*. Celkový náhled tak čtenáři vyvstane jaksi jedním rázem, dá-li si explicitně úkol *nahlédnout celek* a autor tomu vhodně napomáhá častým připomínáním předchozích analýz a jejich výsledků.

Druhou část práce chápu jako dokreslující. Na dalších klíčových textech období fundamentální ontologie dokresluje autor některé základní motivy konstituující *existenciální prostorovost* (ta je tématem, nikoli nějaká Heideggerova kniha) jak byla vyproštěna z *Bytí a času*. Zkoumají se především motivy *transcendence, negativity a ontologické difference*, jež jsou – domnívám se – zásadní především pro pojetí motivu *světa* (viz. zvl. s. 79 ohledně *Grundprobleme...*, s. 91 ohledně *WiM?* A celý výklad *VWdG*).

Z dílčích motivů bych rád upozornil na výklad *úzkosti a smrtelnosti* (srov. s. 61 a dále), který je proveden v nebývalé plasticitě, z níž mnohem intenzivněji než doposud vidím spřízněnost s *Kierkegaardem*, potažmo *Hegelem* a výklad *svobody a nepředmětné vůle* ve *VWdG*. s nímž sice v některých detailech nesouhlasím, rozhodně však stojí za uvážení.

Disertaci celkově považuji za skvělou a příjemně mne překvapila. Jde rozhodně o nejcelistvější a nejplastičtější explikaci *fundamentálně ontologického konceptu prostorovosti* (nic víc, nic míň), který znám. Rozhodně ji doporučuji k obhajobě.

Praha 4.6.2007

